

ІСТОРИЧНІ ПОДІЇ ТА ПОСТАТІ В РОМАНІ В. МИНКА “МОЯ МИНКІВКА”

Ігошев К. М., аспірант

Луганський національний університет імені Т. Шевченка

Стаття присвячена дослідженню історичних подій та постатей в автобіографічному романі В. Минка “Моя Минківка”.

Ключові слова: історична достовірність, документалістика, мемуаристика, образ.

Игошев К. М. ИСТОРИЧЕСКИЕ СОБЫТИЯ И ЛИЧНОСТИ В РОМАНЕ В. МИНКА “МОЯ МИНКОВКА” / Луганский национальный университет имени Т. Шевченко, Украина.

Статья посвящена исследованию исторических событий и личностей в автобиографическом романе В. Минка “Моя Минковка”.

Ключевые слова: историческая достоверность, документалистика, мемуаристика, образ.

Igoshev K. M. HISTORICAL EVENTS AND PERSONALITIES IN V. MINK'S NOVEL “MY MINKOVKA” / Luhansk Taras Shevchenko national university, Ukraine.

The article deals in research of historical events and personalities as depicted in a autobiographic novel “My Minkovka” by V. Mink.

Key words: historical credibility, documental literature, memoir literature, image.

Одним із найвизначніших мемуарних творів в українській літературі прийнято вважати автобіографічний роман В. Минка “Моя Минківка”, що була написана у 1961 році. В. Минко був відомим українським драматургом і прозаїком. Народився він 1902 року під Харковом у селі Минківка. Перші двадцять років його життя пройшли у “трикутнику” Минківка-Валки-Харків. Народившись у Минківці, він згодом поїхав на навчання у Валківське александрівське ремісниче училище, а ще згодом, у 1918 році він їде у Харків на курси. Хоча у вітчизняному літературознавстві з кожним роком все більше досліджень з проблем документалістики (цими проблемами займалися О. Галич, В. Дончик, Б. Мельничук, та інші), саме твір В. Минка майже ніде не розглядається. У зв'язку з цим хотілося б відмітити статтю Т. Черкашиної “Автогеографія як частина життєвого шляху людини” (опублікована у “Віснику ЛНУ ім. Т. Шевченка” №3 (238) за лютий 2012), де на прикладі “Моєї Минківки” розглядається автогеографія як частина життя автора, її значення. Ми ж пропонуємо поглянути на твір В. Минка з дещо іншого боку. Ми розглянемо історичні події і відомі постаті, їх художнє відображення.

Актуальність теми статті полягає в тому, що протягом ХХ сторіччя у зв'язку з багатьма історичними подіями, пережитими у рамках навіть одного покоління, пересічного читача вже не задовольняли вигадані пригоди літературних героїв. Йому хотілося прочитати у творі про живе життя, його цікавили справжні почуття і думки живих людей – свідків історичних подій. Саме на цей період історії людства припадає значне підвищення популярності документальної літератури. Дедалі більше мемуарів, романів-спогадів, літературних портретів, автобіографій, біографій з'являється саме у цей час і вони стають чи не популярнішими за “традиційну” художню літературу. У них відтворювалися постаті реальних історичних осіб, реальні події. Такі тенденції вимагають теоретичної розробки проблем мемуаристики. Нерозробленість теорії документалістики призводить до прикрих прорахунків у літературній практиці.

Мета даної статті – розглянути історичні події і постаті, відображені в автобіографічному романі В. Минка “Моя Минківка” в їх своєрідності та у порівнянні з історично достовірними фактами. Хоча жанр твору – автобіографічний роман, а як відомо, за загальноприйнятою термінологією автобіографія має в фокусі особистість письменника, а сторонні події і персонажі слугують лише фоном для розкриття внутрішнього світу почуттів і роздумів персонажа-автора, В. Минко не концентрується лише на власній персоні, досить докладно описуючи і побут доби і соціально-політичну ситуацію та настрої, що передували Жовтневій революції.

У своєму першому суто автобіографічному творі “Моя Минківка” автор з гумором і любов'ю описує рідне село. Основою сюжету автобіографічного роману є історія життя автора протягом 1902-1923 років. А отже, йдеться про часткову автобіографію, яка включає в себе родовід, раннє дитинство, навчання (школа, ремісниче училище, харківські курси), суспільно-політичну

діяльність (мінківський рев кар), культурну роботу (відає культурою у волості) та перші літературні спроби (пише свою першу п'єсу). Письменник дуже серйозно ставиться до свого завдання – залишити у віках назву його Мінківки.

Вважаючи себе “літописцем Мінківки”, він пише: “Я щасливий тим, що ти [Мінківка] існуєш. І щасливий, що пишу про тебе. Я твій перший літописець. Думка про це у мене виникла давно. Але я вагався: обов'язково знайдуться критики, які скажуть: – Чого це Василь удався до мемуарів? Чи не зарано? І я вирішив: почну писати про свою рідну Мінківку, коли мені стукне шістдесят. Тоді вже ніхто не скаже, що рано... “А якщо хвороба чи якийсь нещасний випадок звальє мене раніше?”... І мої земляки скажуть: – Мали свого письменника, а він писав про Індію, Грецію, про всякі далекі краї” [1, с. 5]. Але не дивлячись на таку спрямованість твору, автор не обмежується лише описом рідного села.

Юність письменника припала на бурхливі часи – крах царизму та Жовтневу революцію. Навіть у далекій від Петербургу Мінківці в життя малого Василя втручалися російський цар Микола II та імператор Австрії Франц Йосиф I, що вели між собою війну руками українців. Разом з чутками про початок війни в селі зчиняється переполох: “Війна! З ким війна? Тимоша Кургана оточили сусіди. – Ти ж воював, ти знаєш. Невже знову з японцями? – з австріяками, – відповідав Тиміш. – А за віщо? – Їхнього царевича убили серби. – Які серби? – не розуміли люди. – І чого нам воювати? Хай і б'ються ті серби” [1, с. 45]. Не було зрозуміло простому селянському люду, нащо їм іти воювати задля якихось сербів. Микола II заступився за них, не рахуючись з інтересами народу так само, як до нього це робили його попередники. Так втрутилася війна у життя малого Василя. Слід зазначити, що на той час культ особистості царя Миколи II був ще в силі. Автор згадує: “Портрети царя Миколи красувалися всюди: у класах і волосному правлінні, у книжках і на спинках календарів, були викарбувані на золотих червінцях і срібних карбованцях та полтинниках Уся школа ходила з портретами царів, цариць і царенят до церкви...школярі співали царям “многая лета” [1, с. 59]. І ось після того, як Василь зустрівся з “австріяком” з Галичини, він починає усвідомлювати, що царі – то вороги української незалежності, вони ослаблюють народ, змушуючи його йти на братовбивчу війну. Галичанин доводить йому, що царі – то вороги народу. Але, звиклий до того що їх рівняють з Богом, хлопчик не може повністю збагнути і прийняти це: “Ось чому мені стало страшно, коли галичанин сказав, що царі – наші вороги. Не може такого бути! Це просто не вміщалося в моїй свідомості” [1, с. 59]. Влада царів трималася переважно на силі війська та на релігії, що проповідувала покірність владі. Не дивно, що у школі, поряд з іншими предметами стояв і “закон Божий” а піп Данило, що викладав його у мінківській школі був водночас і ревним прибічником царизму і русифікації. Саме він забрав у Василя примірник “Малого Кобзаря”, коли побачив що хлопчик його читає у класі іншим учням.

Пізніше Минко збагне ту просту істину, що до нього малого намагався донести полонений галичанин. Коли 1917 року скинули царя, Мінківські селяни відчули піднесення, “всі були збуджені, раді, неначе настало велике свято” [1, с. 62]. Здавалося, що тепер “воля буде, земля буде”, але до цілковитої перемоги над прихильниками царського режиму було ще ой як далеко. Ще довго точилася боротьба з Денікіним, Врангелем та Колчаком, що організували “білий рух” задля боротьби з більшовиками і за реставрацію царського режиму. Наступ Денікіна припав на час, коли В. Минко навчався на курсах у Харкові – “На Дону і Кубані російська контрреволюція висиділа огидного вилупка – Денікіна. Зібравши уламки розбитого вщент, він повів наступ на молоду державу робітників і селян” [1, с. 84]. Незважаючи на те, що автор використовує емоційно забарвлені слова у своїх характеристиках (“огидний вилупок”, “уламки розбитого вщент” царського війська), в його творі не відчувається того ейфорійного піднесення і величного пафосу, що так характерний для більшості творів тієї доби. Так званий “класовий підхід” й “пролетарська ідеологія” механічно переносились в сферу літератури, зумовлювали конфронтацію серед митців. Письменників поділяли на “пролетарських” і “попутників”, “буржуазних”. “Пролетарські” письменники свідомо обмежувалися соціальною проблематикою, зображенням “класової боротьби”. Функція їх творів зводилася до нав'язування читачеві певних більшовицьких ідеологічних настанов і носила утилітарний характер. Художнє осмислення явищ дійсності було замінено партійно-догматичним й спрощеним баченням життя. Герої таких творів ставали рупорами “класових ідей”, були позбавлені власних думок, почуттів і переживань. Ідеологічна “чистота” у їх діях витіснила відтворення складного внутрішнього світу особи. Але твори Минка залишалися на високому

художньому рівні навіть за таких обставин, про що свідчить й загальне визнання його як одного з класиків сучасної української літератури.

Входив юний Василь і до минківського рев кару, організації, що розповсюджувала селом прокламації і агітки за радянську владу. Маючи щось на зразок вищої освіти, що дуже рідко траплялося у той час, був призначений відати культурою у волості.

Пощастило В. Минку замолоду зустрітися і з деякими відомими людьми. Так, наприклад, 1912 чи 1913 року, ще малим (точної дати не може назвати і сам автор) він зустрівся з майбутньою народною артисткою УРСР М. Заньковецькою: “Звісно, я не міг тоді знати, хто вона була насправді. Лише багато років пізніше, ознайомившись з історією українського театру, біографіями його корифеїв, я почав догадуватися, що та гарна, добра пані була не хто інша, як Марія Костянтинівна Заньковецька” [1, с. 34]. Зустрівся на його шляху і П. Панч. У період навчання у валківському ремісничому училищі Василь був змушений жити “в чужих людей”. Господарів було двоє – дід і бабуся.

Та ось до них приїхав син Петро з молодою дружиною. Той парубок і був майбутній письменник П. Панч.

На завершення залишається лише сказати, що специфіка українських мемуарних творів і мемуарних творів взагалі є цікавою і складною галуззю літературознавчих досліджень. При порівнянні українських мемуарних творів і творів зарубіжних письменників, здається можливим встановити універсальні принципи побудови і типові образи, характерні для мемуарної літератури будь-якої національної літератури. Також чималий інтерес становить дослідження історичних подій і осіб, що відображені у таких творах, насамперед з погляду історичної достовірності їх відображення та специфіки художнього їх бачення авторами. Роман В. Минка насамперед є художнім твором, хоча і заснованим на історичних фактах, він містить переживання і думки автора стосовно пережитих історичних подій і зустрінутих ним осіб і тому завдяки своїй суб’єктивності погляду не може бути використаний як джерело історично достовірних описів, але становить великий інтерес для літературознавства, як фрагмент історії, пережитий і пропущений через себе автором, як частина його внутрішнього світу, світу почуттів і думок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Минко В. Моя Минківка / Василь Минко. Вибрані твори. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1962. – 700 с.

УДК 821.161.2:81'373.2

ТОПОНІМИ В ХУДОЖНІЙ СИСТЕМІ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ С. СКЛЯРЕНКА “ВОЛОДИМИР”

Ільченко І. І., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті аналізується топонімія роману “Володимир” С. Скляренка, визначаються походження та основні функції топонімічних назв.

Ключові слова: онім, топонім, топонімічна назва, гідронім, ономастикон.

Ильченко И. И. ТОПОНИМЫ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ СИСТЕМЕ ИСТОРИЧЕСКОГО РОМАНА С. СКЛЯРЕНКО “ВОЛОДИМИР” / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье анализируется топонимия романа “Володимир” С. Скляренка, определяются происхождение и основные функции топонимических названий.

Ключевые слова: оним, топоним, топонимическое название, гидроним, ономастикон.

Ishenko I.I TOPONYMS IN ARTISTIC SYSTEM OF HISTORICAL ROMAN S. SKLJARENKO “VOLODIMIR” / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

Toponymy of novel of “Volodimir” S. Skljarenko is analyzed in the article, an origin and basic functions of the toponymy names are determined.

Key words: onim, toponim, toponim name, hydronim, onomastikon.